

SLOVENIJA

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Gosposka 12 — Naročnina četrtletno 15 din, za pol leta 30 din, za vse leto 60 din — Posamezna številka 2 din — V zamejstvo za vse leto 90 din — Poštoček rač.: Ljubljana 16.176 — Rokopisov ne vračamo — Oglasi po tarifi — Izhaja vsakega 1., 11. in 21. v mesecu — Tiska tiskarna M. Hrovatin v Ljubljani

Misli ob novem položaju

Duhoviti ruski državnik Aleksander Mihajlovič Gorčakov je svoje dni rekel: »Avstrija ni država, je samo vlada.« Prevzem vlade po mladem kralju Petru II. in sestava vlade ljudske koncentracije je krepko poudarila dejstvo, da Jugoslavija ni samo vlada, ampak da je država. S sestavo vlade ljudske koncentracije se je utrdilo v vseh Slovincih, Hrvatih in Srbih upanje, da imamo vsi enako daleč do prestola, enako daleč do vlade. Prepričani smo, da se bo ta misel pravilno razumela in do skrajnosti pravilno izpeljala, tako da bo imel vsakdo zavest, da ima enako daleč tudi do najskromnejšega predstavnika vsake oblasti.

Ljudske množice so dobile zavest, da bo krepka nova vlada znala uveljaviti tudi načelo, da imamo vsi enako daleč do krta in mesa in enako daleč do potrebne obleke. Zato bodo ljudske množice z veseljem od svoje strani postavile načelo, da imejmo tudi vsi enako daleč do žrtev, če bi bilo treba tudi do najtežjih.

V zadnji številki »Slovenije« smo povedali, da so se ljudske množice strnile, da samo strankarska vodstva niso imela moči, preko besed priti do koncentracije strank. Za nas je bilo jasno, da to stanje ne more dolgo trajati, zato nas ni prav nič presenetilo, da je sveža sapa strnjjenih ljudskih množic snela krinko stranki, ki je bila največja ovira koncentracije, namreč JRZ, in ko je krinka padla, se je izkazalo, da ni nič pod njo. Brez vsakih težav je bila sestavljena vlada ljudske koncentracije, v kateri niso zastopane samo stranke, ampak tudi množice, ki uživajo ugled zaradi politične morale.

Preprosta resnica je, da se moč trdnjave ne meri po njenih najmočnejših delih, ampak po njenih najbolj šibkih točkah, katere skuša bistroumni oblegovalec kar najhitreje poiskati. V vsaki državi skušajo politični nasprotniki najti stran naj-

manjšega odpora v opoziciji. Posebno kočljivo je tedaj, ako se vladne stranke v političnem boju nepošteno vojskujejo z opozicijo in jo skušajo predstaviti kot protidržavne elemente, kot izkoreninjenec ali tavajoče državljane. V času resnih preizkušenj je največ odvisno od morale opozicionalcev. Takrat mora vsaka opozicija vzeti za zgled opozicijo v resnično demokratičnih državah, ki se je v eni šegavo imenovala »Nj. Veličanstvo najlojalnejša opozicija«.

Z veseljem lahko ugotovimo; da tudi za časa prejšnjih vlad opozicionalci v naši državi niso nikdar pomenili kako šibkejšo plast glede ljubezni do domovine in pripravljenosti za žrtve zanjo, če bi bilo treba.

V tem pogledu se v stvari sami ni nič izpremenilo, izpremenilo pa se je v obliki. Gotovo je bila najmanj lepota napaka, da stranke in struje, ki so pomenile v javnosti znatne moralne sile, v vladi niso bile zastopane, da pa je namesto njih predstavljala politično moč in oblast umetna tvorba, ki je pri ustvaritvi vlade ljudske koncentracije sama od sebe razpadla.

Grupacija političnih miselnosti in teženj je pri nas tako raznolika, da kljub obilnemu številu ministrskih sedežev ni mogoče, da bi bile prav vse skupine zastopane. To ne pomeni nikake slabosti, ker tudi nezastopane skupine ne bodo s prav nič manjšo zavestjo in ljubeznijo pomagale vladi in mladem kralju pri izvrševanju težke dolžnosti v odgovornih časih.

V zadnji dobi smo večkrat slišali, da Jugoslavija ni bila ustvarjena pri zeleni mizi, ampak z delom in krvjo iz zavesti in čuta potrebe vseh treh narodov. Vsi se zavedamo, da tudi ohranjena ne bo samo pri zeleni mizi, ampak da jo bomo morali tudi ohraniti samo z združenim delom in če treba, s krvjo.

Evropska federacija

Narodi so nesrečni, ker se drug drugega bojé, ker se sovražijo in morajo vendar eden drugega iskati, ker vsako ljudstvo potrebuje danes soseda, pravi italijanski zgodovinar Guglielmo Ferrero.

Francoz Edouard Driault se pa sprašuje, kaj je ta nesrečna Evropa: »Ali spada Sovjetska zveza k Evropi, k Aziji ali k obema? In Britanija, ali ne leži mnogo bolj izven Evrope? In Francija sama, ali pripada čisto Evropi? In Italija in Belgija in Holandija? In ljudstvo ob Sredozemskem morju? Ali ni prav Sredozemsko morje še mnogo bolj realen zemljepisni in gospodarski pojem kakor »Evropa«? Evropa se ne da definirati; iz tisoč razlogov je ta pojem preživel, zaradi mednarodnih dejstev, mednarodnih in svetovnih krati. Človeštvo gre nasproti enoti.«

Švicar Hans Bauer pravi: »Meje Evrope so relativne. Premikajo se s časom in z menjajočimi se položaji. Premikajo se pa tudi s problemi. Še čisto drugačno sliko dobimo, ako upoštevamo evropski kulturni pojem. Tedaj spoznamo, da se v samih zemljepisnih mejah Evrope posamezne države začasno oddaljujejo od znamenj evropske kulture, medtem ko so jim zveste druge celine.«

Ameriški pisatelj Clarence Streit predvideva v svoji knjigi »Union now« federacijo, ki bi združevala Združene ameriške države, britanski »commonwealth« z Anglijo, Kanado, Avstralijo, Novo Zelandijo, južno Afriko in Irsko, kakor tudi Francijo z njenimi kolonijami in male demokratske države na evropski celini.

Švicar Hans Bauer pravi na ta ameriški načrt, da je glavna stvar misel same federacije, in da je v preteklosti imela majhna švicarska federacija različne meje: »Švi-

carska zveza se je iz treh občin v Gozdu razširila na osem, potem na trinajst krajev in nazadnje se je v 6. stoletju po svoji ustanovitvi raztegnila na dva in dvajset kantonov — in iz tega zaključuje: »Toliko boljše, če postane federacija na koncu univerzalna svetovna država. Tudi tedaj bo v najboljšem smislu ostala evropska v tem pomenu, ker bo odgovarjala evropskemu kulturnemu idealu. Toda kar naj postane veliko, se mora začeti v malem.«

Odlični nemški katoliški pisatelj Fr. W. Foerster pravi: »Federalizem je brez dvoma organizacijsko načelo bodočnosti, edino mogoča sinteza med zakoni o samovladanju in zakonom celote.«

Sprava vedno močnejšega hrepenenja po samoodločanju s prav tako nujno in zapovedujočo potrebo strnitve in neke »centrale« je vendar pravo vprašanje našega časa. Ali se da toliko nacionalnih vprašanj rešiti drugače kakor federalistično? In italijanski zgodovinar Benedetto Croce pravi, da se miselnost ljudi razvija zoper pretirane nacionalizme k evropski zvezi. A kadar bo ta evropska zveza uresničena, bo po njegovem mnenju »ideal svobodnjaštva zopet v polni meri veljal in bo spet zavladal v dušah. Le da si obnovitve tega ideala ne smemo misliti kot vrnitve k nekdanjim razmeram... Kar se je in kar se bo medtem še zgodilo, se ni in se ne bo zgodilo zaman; treba bo bolj ali manj spremeniti marsikatero ustavo starega liberalizma ali jo nadomestiti z drugim in boljšim.«

Navedli smo mnenja resnih mislecev različnih narodov o bodoči ureditvi Evrope. Vsi se strinjajo v tem, da bodo iz sedanje vojne nastala čisto druga razmerja med narodi, ki se priznavajo k evropski kul-

Vojna in politika

Naš prelom

Najvažnejši politični dogodek zadnjih dni, pa tudi vsega zadnjega časa je za nas podpis pogodbe, s katero smo z nekimi omejitvami pristopili dne 25. letošnjega marca k zvezi med državami osi in Japonsko in pa dva dni pozneje sprememba vlade obenem z odstopom kraljevih namestnikov in prevzemom kraljevske oblasti po kralju Petru II.

Pomena teh dogodkov v vsej njihni daljnosežnosti danes še ne moremo presoditi. Nobenega dvoma pa ni, da oznamenjujejo precejšen preobrat in prelom z dosedanjo politiko.

Vsak pravi Slovenec, pa prav tako vsak Hrvat ali Srb, je moral najprej s posebnim zadovoljstvom pozdraviti kraljev razglas, ki se ne obrača na kakšne jugoslovene, ampak naravnost na vse tri državne narode Srbe, Hrvate in Slovence. S tem je popravljen, upamo, vendar kedaj konec tistemu edinstvenemu slepomiškanju. In jugoslovanski narodi bodo, potem ko bodo njihna ljudstva izločila jugoslovensko preužitkarstvo, sama znala najti pot k večji enotnosti, prostovoljni in ne prisiljeni, zato pa odpornejši in močnejši.

Prav tako je moral vsak človek z veseljem sprejeti besede vladnega predsednika v njegovi slovesni izjavi ob sprejemu oblasti. Potrdil je upravičenost ljudskega vznemirjenja zaradi načinov, kako so se vodili javni posli. Vsakdo je takoj razumel, kam meri ta prav nič olepšujoča obsodba. In če bi kdo le ne bil — sestava nove vlade mu je morala pokazati, da je konec unitarističnih poskusov in naklepov. Kajti ta sestava pomeni v zvezi s predsednikovo izjavo zlasti tudi veseli konec neveselih Stojadinovičevih unitarističnih tvorb. Jugoslovenska radikalna zveza je zginila čez noč brez sledu, njen konec oznamenjuje tudi precej brezpomembna današnja vloga ljudi, ki so se šopirili v njenem imenu in ki so priplavali sploh samo na podlagi znamenitih Stojadinovičevih volitev na politično površje.

In tako so vplivale vse te spremembe kakor nevihta v soparici. Osvežila je zrak in ga očistila. A ljudstvo pričakuje, da se mu v kratkem prikaže izza bolj in bolj redkih oblakov jasno nebo vere in zaupanja.

K vsem tem ugotovitvam naj dodamo še, da se še ni menda nikoli v zamejstvu toliko pisalo o naši državi kakor zadnje dni in da skoraj ni bilo glasu, ki bi ne bil spremljal razvoja naše politike s priznanjem.

Francoske težave

Stvar, ki danes močno giblje Francijo, je prehrana. Ta bogata in razvajena dežela trpi danes pomanjkanje, ki je že blizu tega, da se sprevrže v pravo lakoto. Vzrokov zanj je več. V prvi vrsti seveda popolna desorganizacija prometa in gospodarstva zaradi vojne. Nadalje razdelitev Francije v zasedeni in nezasedeni del in s tem otežavljena izmena gospodarskih dobrin. Potem zaseganje živil v zasedeni Franciji po nemški vojski. Da tudi velikanski zasedbeni stroški, 400 milijonov frankov na dan, ne morejo množiti gospodarskih dobrin, je seveda očitno. Kajti da ne naraste inflacija in s tem razvrednotenje franka zaradi zasedbenih stroškov v brezmejnost, razen tega morajo pa tudi pod pritiskom zmagovalca, Francozi prodajati Nemčiji in Italiji dobršen del živil, ki jih uvažajo iz svojih kolonij

turi. Švica je v malem živ primer za bodoče razmerje med narodi v velikem. Ustanovitev evropske federacije vsebuje tudi rešitev gospodarskega ali socialnega vprašanja. To pa je že stvar posebnega sestavka.

v Marseille. Vse te vzroke pa zaokrožuje angleška zapora, ki ne da, da bi se preskrbovala Francija v večji meri iz Amerike, češ da gre dejansko vse to Nemcem v dobro.

Prispevajte

v tiskovni sklad „Slovenije“!

Prav zaradi te zapore je prišlo že med Francijo, v katere imenu je govoril njen ministrski predsednik admiral Darlan, in Veliko Britanijo do ostrih besed. Darlan je celo naravnost zagrozil, da bodo francoske vojne ladje branile svoj prevoz pred pregledom in zasegom angleške mornarice z orožjem. Ta napetost se je zadnje čase, pač tudi po posredovanju Amerike, nekoliko polegla, in Angleži si prizadevajo, da bi svoje bojne načine po nekakšnem spravili v skladnost s francoskimi potrebami. Pri tem zastopajo Amerikanci v načelu angleško stališče, kakor bi sicer hoteli francoskemu prebivalstvu pomagati. Izhod utegne biti v strogem nadzorstvu glede razdelitve živil. Da bi jih bilo preveč, se tako ni treba bati, saj še nevtralna Švica ne more priti do potrebnih živil, in njene živilske transporte zadržujejo v Gibraltarju že mesece.

braltarju že mesece. Vsekako pa je videti, da od zapore same Angleži ne mislijo odnehati. Te dni je ušlo nekaj francoskih ladij skozi Gibraltar, z blagom za nemško vojsko, kakor vsaj trdijo Angleži. Brž ko so prišli iz španskih obrežnih voda jih je angleška mornarica takoj napadla in pri tem streljala na francosko obrežno artilerijo, ki je hotela svoje ladje braniti.

Rusija in Turčija

Razmerje med tema dvema državama do zadnjih dni ni bilo sicer zmeraj najslabše, pa tudi ne kdo ve kako dobro. Zdaj, po nemški zasedbi Bolgarije in po očitni graji te zasedbe s sovjetske strani, pa se je začelo to razmerje, — lahko bi rekli samodejno — boljšati. Rusija je menda dala Turčiji že naravnost zagotovila, da lahko računa na njeno nevtralnost, deloma, glede prehrane, celo na njeno pomoč, če bi se zapletla v vojno,

Švedske skrbi

Da je mogla ostati Švedska doslej še izven vojne, je gotovo v precejšnji meri nasledek njenega zemljepisnega položaja. Med dvema velikima silama leži, Nemčijo in Rusijo, in če že ena ne, pa gotovo druga ne želi, da bi se skupna meja še podaljšala za dolge švedske meje.

Skrbi te nevtralne države podaja dobro govor švedskega vojnega ministra Skölda dne 23. prejšnjega meseca. Poudaril je najprej, da je bodočnost človeštva v sodelovanju in sporazumu, ne pa v prepirih in vojnah. Izgledi za mir so pa brezkončno majhni. Razdejanje in uničevanje se bo najbrž nadaljevalo do bridkega konca. Za Švedsko je nevtralnost samoobsebnost. Zrtvovati moramo zanjo, pa tudi bojevati se, če bo treba. Verjetno je, da se bo vojna odločila v prihodnjih mesecih, toda nobenega poročila ni, da bo severu prizaneseno.

Nezadovoljna Rumunija

Zadnje dni smo slišali uporno besedo od strani, od katere bi jo bil le težko kdo pričakoval. Predsednik romunske vlade in diktator Rumunije general Antonescu je rekel ob neki slavnosti, da ne bota niti on niti romunski narod nikoli sprejela položaja, pred katerim sta se morala ukloniti, in da ne bo miru, dokler ne dobi romunski narod svoje pravice. Razumljivo je, da so se zaradi te izjave najbolj raz-

burili Madžari. Za nas pa je ta dogodek spet potrdil naše spoznanje, da ne bo samo v Romuniji, ampak nikjer na svetu miru, dokler ne bo imel sleherni, tudi najmanjši narod pravice, da svoje stvari na svojem svetu upravlja in urejuje po svoji volji, pri tem pa spoštuje pravice drugih.

Laški list o vojnem položaju

Italijanski dnevnik »Stampa«, ki izhaja v Turinu, piše v pregledu političnega položaja, da ne sme nihče pričakovati čudežev, da pa tudi ne sme pozabiti besed voditeljev. Ne sme se podcenjevati odpornost Angležev, naroda, ki je še bolj trmoglav kakor Žilav in stavi za kakšno stvar vse na kocko. Toda čudežev ne bodo mogli delati. Italija je sicer zgubila ozemlja, toda njen odpor prizadeva sovražniku težke zgube. Pomlad je pred vratmi, ki daje upanje. Vendar pa leži konec vojne še v nedogledni daljavi.

Naročnike in prijatelje »Slovenije« prosimo, da nam sporoče naslove tistih, ki bi utegnili postati naročniki našega lista. Obstoj lista je odvisen od pomnožitve naročnikov.

Lojze Ude:

Metode in realizem Andreja Beličana

V »pripombah k sodobnim razmišljanjem Andreja Beličana« v »Sloveniji« št. 41 do 46 leta 1940. uporabljam besedo demokracija, če sem prav štel, štirikrat. Prav nič ne opredeljujem pojma demokracije, prav nič demokracije ne opisujem. Iz teh pripomb torej noben človek ne more sklepati z zadostno izvestnostjo, kaj da si pod demokracijo predstavljam, kaj da od nje pričakujem, česa pa da ne pričakujem. Ko sem se po daljšem molku javno zopet oglašil, o demokracijah posebej sploh nisem ničesar napisal. Zadnjikrat sem o tem predmetu pisal v »Sodobnosti« leta 1934., kaj malo izčrpno, pozneje pa nekaj več le še v zasebnih pismih, a tudi tam bolj ob strani glavne debatne teme. Povedati o demokraciji svoje kolikor toliko zaključne misli, to bi bila šele ena mojih bližnjih nalog, ki je pa ne morem rešiti v okviru tega odgovora.

In vendar Beličan, ki odgovarja na moje pripombe v prvi in drugi številki letošnje »Sodobnosti« pod naslovom »Tragika demokratične metafizike«, govori tako, kakor da je glavni razpravni predmet med nama demokracija, ne pa vprašanje, ali je prav ali ni prav, da razumevamo nevtralnost tako, kakor jo razumeva Beličan, in ali je prav ali ne, da gledamo na Sovjetsko zvezo tako, kakor gleda on ter če je to za slovenski narod brez nadalj-

Poravnajte naročnino!

Vojni cilji demokracije

Lord Halifax, angleški poslanik v Washingtonu, je te dni govoril v New Yorku o vojnih ciljih in povedal med drugim:

Vsak narod bo moral prevzeti v bodočnosti zaveze do občne narodne družine... Nobene vrednosti ne bi imelo, nevoljnim narodom vsiljevati nezaželene zveze. ... Naloga obnovitve po vojni bo delo, ki daleč presega moči katere koli posamezne dežele. ... Pravice, ki jih sme zahtevati vsak človek, so: pravica svobodnega mišljenja, besede in dela v okviru meja, ki jih je postavil zakon, kakor tudi svobodnega življenja v misli drugih; in nazadnje pravica svobodnega združevanja s s ljudmi, in sicer prav tako v narodnem kakor mednarodnem pogledu.

Anglež za zvezo demokracij

Poslanec angleške delavske stranke Wedgwood je v angleškem radiu dne 19. p. m. predlagal, naj bi se združile Zedinjene države in Velika Britanija v zvezno državo. Potem je stavil še vprašanje, če bi se lahko dovolil pristop k tej zvezi demokracijo vladanim državam in odgovoril nanj: Indijo in kolonije bi lahko sprejeli takoj — ene kot člene, druge kot ozemlja pod zvezno vlado. Potem je še pristavil, da bi k tej zvezi lahko in brez dvoma rade pristopile tudi druge države, ker bi njena moč poroščevala mir in varnost.

njega sprejemljivo. Upoštevam sicer v polni meri vse omejitve današnjega časa, zaradi katerih je danes res težko javno razpravljati o najbolj aktualnih vprašanjih z zadostno določenostjo. Ob že večkrat dokazani spretnosti Beličana, povedati vendarle vse, kar hoče, pa se mi vidi ta premik polemike z glavnega tira na stranski tir kaj malo umesten.

Ne da bi se izmikal in zanikal svoje demokratično prepričanje, v nekem določenem smislu res »liberalno« demokratično, mislim, da moji zaključki ne izvirajo toliko iz mojega »liberalno« demokratičnega prepričanja, kolikor iz mojega, mislim da mnogo bolj živega čuta za individualizirajoče sile zgodovine, posebej narod in za individualnosti situacij, kakor pa ga kaže, kljub nasprotnemu zatrjevanju, Andrej Beličan. Kdor je res pazljiv in vsaj z majhno dobro voljo sledil mojim izvajanjem, mi bo, mislim, to brez nadaljnega priznal.

V Beličanovi repliki »Tragika demokratične metafizike« mrgoli besed in stavkov v navedkih. Prav majhen del teh besed in stavkov pa sem napisal v svojih pripombah, veliko več sem jih napisal kje drugje, glede nekaterih pa si upam trditi, da jih sploh nikjer nisem napisal. Beličan mi jih preprosto podtika, češ U. je »liberalni demokrat«, torej bi gotovo tako

rekel, liberalni demokrat seveda v Beličanovem smislu, ko mu je liberalna demokracija soznačnica za socialno reakcionarnost in duhovno negibčnost. Reakcionarno in znak duhovne negibčnosti pa je Beličanu sploh vse, kar se ne sklada z njegovim naziranjem in kar ni ekonomski materialistični monizem in vera v »novo družbeno silo«, to je Sovjetsko zvezo, vse, kar še priznava svobodno duhovno bit človeške osebe, neko skupnost človeštva preko razrednih in nacionalističnih plotov ter neke moralne zahtevke, ki bi jih morali izpolnjevati vsi ljudje, ki hočejo kaj urejati.

Tudi ga skoraj ni kolikor toliko natančnega in popolnega citata, temveč so besede in stavki v navedkih iztrgani iz kon-

teksta, v katerem sem jih jaz uporabljal, tako hudo, da v kontekstu, v katerem jih navaja Beličan, že popolnoma izgube smisel, v katerem sem jih jaz uporabljal. Iz vsega, kar je bilo in kar ni bilo natisnato, a je Beličanu znano, pa Beličan zopet izpušča vse tisto, kar bi moglo njegovemu izpadu proti demokraciji vzeti smisel in pokazati na to, da je tudi U. za »dejavsko«, »socialno« demokracijo. Rekel bi, da so to zelo čudne metode. Če je šlo Beličanu za to, da obračuna z menoj v celoti, bi moral upoštevati celoto tega, kar sem napisal, ali pa bi se moral držati pripomb in glavne teme najine polemike s tisto natančnostjo, ki je v navadi med pametnimi ljudmi, da pridemo do nekega uspeha.

ZAPISKI

Preveč — žita

O takšnem preobilju žita prav za prav ni Evropa še nikoli tožila, da bi ga bilo treba v morje metati in sežigati ali celo omejevati pridelovanje. Danes, v vojni, pa se slihi od vseh strani samo o pomanjkanju. Francija, ki je imela v mirnih časih pšenice za izvoz, je celo naravnost pred lakoto, če se ji ne posreči, dobiti žita iz Amerike. In cene zanj hitijo po vsej Evropi navzgor, v nevtralni ponekod, kakor pri nas, še hitreje kakor v vojskujočih se državah.

Medtem pa se Amerika skoraj duši v preobilju. Cene žitu tam padajo, ker ga nimajo kam prodati. V Kanadi in Zedinjenih državah so si edini v tem, da ga ne smejo več pridelovati v sedanjih množinah, če naj ne prideta obe državi, posebno pa prva, v nesrečo. Pridelek je v zadnjih letih stalno rasel, izvoz pa padal. Samo pridelek pšenice je presegal domačo potrebo v Zedinjenih državah za 10,5 milijonov ton, v Kanadi pa za 16 milijonov ton.

Medtem pa, ko morejo navsezadnje Kanada in Zedinjene države le precej izvoziti v Anglijo, je Argentina v tem pogledu na slabšem, pred vsem tudi zaradi mnogo večje razdalje. Tudi argentinski presežek žit je zelo velik, računajo, da znaša na pšenici, koruzi in ovsu skupaj 15 do 20 milijonov ton, torej toliko, da bi Argentina sama lahko krila z njim ves primanjkljaj izvenameriškega sveta. Ker pa izvoza skoraj ni in ter se v toplem argentinskem podnebnju žito hitro kvari, kurijo pač z njim lokomotive.

Edino Avstralija letos ne tekmuje v večji meri na žitnem svetovnem trgu in sicer zaradi lanske suše. Res pa je tudi, da je od evropskega trga še precej dlje kakor Argentina in zato posebno spričo pomanjkanja ladjevja danes v manjši meri šteje.

Trinajst helenskih

Prebivalci Sinope so sporočili Diogenu ljudski sklep: »Obsojamo te, da zapustiš Sinopo,« na kar je obsojenec odgovoril:

»In jaz vas obsojam, da ostanete v Sinopi.«

Ko so vprašali Hrizipa, zakaj se ne poteguje za vodilno mesto v državi, je odgovoril: »Ker slabi voditelji bogovom niso všeč, dobri pa ljudem ne.«

Hipereides je vprašal nekoč Fokiona: »Kdaj boš Atencem nasvetoval vojno?« — »Ko se bodo mladeniči prostovoljno pri-glašali, ko bodo bogati sami darovali denar in ko bodo gobezdači utihnili.«

Propadel plemenitnik je očital Ifikratu, da je bil njegov oče samo čevljar. Ta mu je odvrnil: »Moja dedna vrsta se ravno z menoj začne, tvoja se pa s teboj neha.«

Atensko poslanstvo je prišlo k Filipu, ki jih je prijazno sprejel in vprašal: »Kaj naj bi prijetelega napravil Atencem?« Voditelj atenskega poslanstva mu je odgovoril: »Če bi se obesil.« Filip je mirno odvrnil: »Sporočite Atencem, da so slabotnejši tisti, ki kaj takega govoré, kakor tisti, ki to mirno poslušajo.«

Nekdo se je bahal z novim ovčjim kožuhom. Demonaks mu je rekel: »Pred teboj ga je nosil koštrun.«

Poslanstvo z otoka Samosa je na dolgo in široko razlagalo svoje želje Spartancem, ki so jim na kratko odgovorili: »Začetek smo pozabili, konca pa nismo razumeli, ker se ne spominjamo več začetka.«

Teofrast je dejal nekemu, ki je pri slovesni pojedini vztrajno molčal: »Če si neumen, modro ravnaš, če si pa moder, ravnaš neumno.«

Paul Cohen-Porthem:

Nemec o angleškem značaju

(Konec.)

Anglež je nagnjen k temu, da nameno-ma spregleda to, kar bi motilo njegov naravni optimizem, če tistega spremeniti ne more. Noče se sprijazniti s tistim, pa se dela, kot da bi tistega ne bilo. Ne govori o tistem niti ne mara, da bi drugi govorili. To se lahko zdi kot hinavstvo, kar je tudi v nekem pomenu, je pa tudi ena stran nagona samoohranitve.

Ne da se tajiti, da ima spolnost velik pomen v človeškem življenju, toda Anglež želi, da se ne razodeva očitno. O njej govori prav tako malo kakor o prebavi in drugem delovanju telesnih organov. Lahko dvomimo o tem, ali pomeni anglosaško stališče nasproti spolnosti višjo raven civilizacije kakor pri drugih narodih, ali je njihovo stališče nezdrava skrajnost. Sodba bo ostala subjektivna (osebna). Gotovo so pa tudi drugi narodi nasproti spolnosti toliko bolj »hinavski«, kolikor bolj so civilizirani, kulturni. Moralni pojmi kmata se razločujejo od aristokratovih v obliki. Prav tako je morala Angležev strožja po obliki. Anglež ne razstavlja niti svojih pre-greh niti kreposti. Ve, da spolnost živi, ve, v kakšnih izrodkih se izraža pri različnih ljudeh, prav tako kakor ve, ali je

nekdo bogat ali zadolžen, ali je bil njegov ded velik učenjak ali roparski morilec — toda ni navada, da se z dotičnim o tem pogovarja: spolnost je torej v Angliji zasebna zadeva. Da ne manjka prav groteskni (čudnih, spačenih) pretiravanj puritancev (v nravnih zadevah prestrogo mislečih ljudi), je splošno znano, toda pri tem, ko se temu po pravici smejimo, moramo pomisliti tudi na to, da je družabno občevanje obeh spolov v Angliji že skozi več rodov neprimerno bolj svobodno in manj prisiljeno kakor v večini drugih dežel. Misel o tovarištvu med obema spoloma je tam zelo stara, medtem ko jo pri nas začenja razumevati šele mladi rod. Kajti tako razmerje je mogoče samo tedaj, ako spolnost ne velja kot prva in edina gonilna moč, kot naravna moč, ki ji je treba slediti, temveč se tudi nasproti njej postavlja kot pogoj obvladovanje samega sebe. Skupni šport, skupna vzgoja sta močno spremenila razmerje med obema spoloma in zaposlitev žena v velikem številu prej izključno moških poklicev je opravila še ostalo.

Sicer pa je Anglija dežela, v kateri sta se najprej zblížala ženski in moški ideal lepote, ki se je razširil po drugih deželah. Iz Anglije je prišel tip vitkega, gladko obritega, treniranega mladeniča (tudi stari angleški gospodje so mu zelo podobni). In podobno je z žensko. Angležinja brez prsi in brez kolkov, oblečena preprosto kakor

moški, samozavestno stopajoč, namesto da bi stopicala, je bila našim starim tip smešne figure. Danes si pa vse ženske prizadevajo, da bi bile vitke.

Svoboda in enakopravnost ženske je iz Anglije predrila na celino; taka ženska pa seveda ni več združljiva s pretiranim čaščenjem ženske kot skrivnostne, grešne, vabeče Eve. Spolnost izgubi pri tem na skrivnosti, torej na pomenu.

Kolikor bolj živi ženska svoje lastno življenje, toliko manj izpolnjuje mozevo. In moški, ki bi se pogubil zaradi ljubezni do neke ženske, je v angleški literaturi prav tako redek, kakor je bil pogost v francoski (tudi v tej vedno manj). Anglija ni dežela ljubezenskih zločinov ali žaloiger, temveč dežela dobrih zakonov. Doga v Angliji ni poznana naprava, možijo in ženi se iz nagnjenja, ne iz koristljubnosti, prav redko pa tudi iz strasti. Poleg ljubezni igrajo vlogo poklic, politika, prijateljstvo, šport — vsemu temu se mož ne mara odpovedati; tudi v zakonu hoče obvarovati svojo svobodo in imeti svoje veselje, ženi pa tudi dopušča, kolikor je mogoče, njeno prostost. Podlaga angleškega zakona je zelo velika mera medsebojnega zaupanja. Anglež je pri tem odločno bolj družinski kakor mi. V Angliji ne poznajo niti mize gostov v gostilni niti kavarne. Zvečer tudi klub ni velikega pomena za zakonca. Povprečni Anglež prebije večer

doma. Žena je pa mnogo manj »gospodinja« kakor njena sovrstnica na evropski celini; večje otroke oddajajo najrajši v internate. Angležinja ima več časa zase, živi bolj svoje življenje. Tudi v tem sta si bližja mož in žena.

Največja skušnjava za Angleža sta pijača in igra. Nagnjenost do pijače ima svojo osnovo deloma v podnebnju in roku, deloma je ostanek nekulture. Biti pijan, ne pomeni družabno nobene sramote v nasprotju z očitnostjo drugih grehov, in mož, ki je »typsy«, uživa neke vrste simpatije.

Zločini padajo v Angliji. Mesto New York je v zadnjih letih zaznamovalo več umorov kakor vsa Anglija; v nobenem velemestu na svetu niso zločini tako redki kakor v Londonu. To je najsijajnejše potrdilo ideala »represije«.

Nikakor ne more Anglež pogrešati igre; k športu spadajo stave in kvartajo zelo radi; pa veselje do igre ne spada toliko v njihov narodni značaj, temveč je bolj izraz splošnega nagona do igranja. V tem je nekaj otroškega; star Anglež je najbolj vesel, če ga imajo še za mladeniškega. In to svoje otroško veselje do igranja prenaša Anglež na vsa življenjska področja: na poslovno življenje, politiko in družabnost. Seveda pokažejo gentlemansvo šele nasproti premaganemu nasprotniku, kar velja za vsako igro.